

Mat á umhverfisáhrifum deiliskipulagsáætlunar
sbr. lög nr. 105/2006

Rennslisvirkjun í Svelgsá, Helgafellssveit – í landi Hrísa

- *Umhverfisskýrsla*

Október 2008 - lokaeintak
Ása S. Harðardóttir

Efnisyfirlit

Formáli	3
Um mat á umhverfisáhrifum skipulagsáætlunar – markmið með umhverfisskýrslu	4
Umhverfisskýrsla vegna deiliskipulagsáætlunar fyrir vatnsaflsvirkjun í Svelgsá	4
Ábyrgðaraðilar verksins	6
Skipulagsáætlunin og mannvirki framkvæmdarinnar	6
Umsagnir um hvort og á hvaða forsendum virkjun í Svelgsá skuli háð mati á umhverfisáhrifum	8
Nánar um umsagnirnar, sem og önnur samskipti sem hafa átt sér stað við málsmeðferðina vegna deiliskipulagsáætlunarinnar	8
Lög sem framkvæmdin fellur undir	13
Tengsl við skylda áætlanagerð sem áætlunin er háð eða hefur áhrif á	13
Núverandi ástand og þróun umhverfisins ef engar framkvæmdir yrðu	14
Mat á áhrifum á umhverfisþætti við framkvæmd deiliskipulagsáætlunarinnar	15
Samfélagsleg áhrif	15
Gróðurfar	15
Fuglalíf	17
Fiskgengd og vatnsmagn í Svelgsá	18
Neysluvatn	20
Náttúruminjar	21
Þjóðminjar	21
Efnistaka	22
Veðurfar	22
Sjónræn áhrif	22
Varanleiki stíflu	23
Heildarniðurstöður	24
Vöktunaráætlun	24
Næstu skref	25
Viðauki I	26
Viðauki II	27

Viðauki III	28
Viðauki IV	29
Viðauki V	30

Formáli

Útgáfa sú sem hér birtist af umhverfisskýrslu vegna deiliskipulagsáætlunar um Rennslisvirkjun í Svelgsá, Helgafellssveit – í landi Hrísa, er gerð að loknum lögbundnum auglýsingatíma skv 7. gr., 1. mgr., laga nr 105/2006 um umhverfismat áætlana þar sem segir:

“Sá sem ber ábyrgð á umhverfismati áætlunar skal kynna almenningi tillögu að áætluninni ásamt umhverfisskýrslu. Almennungi skal gefinn sex vikna frestur til að kynna sér tillöguna og umhverfisskýrsluna og koma á framfæri athugasemdum sínum varðandi umhverfisáhrif áætlunarinnar, áður en áætlunin er afgreidd af viðkomandi stjórnvaldi eða lögð fyrir Alþingi.”

Skipulags- og byggingarfulltrúa Helgafellssveitar barst athugasemdir frá Skipulagsstofnun á auglýsingatíma tillögunnar (sjá viðauka 2) dags. 15. september 2008. Í þessari útgáfu skýrslunnar hefur verið tekið tillit til athugasemda Skipulagsstofnunar. Fyrri athugasemdir Skipulagsstofnunar frá 10. júní 2008 fylgja með sem viðauki 1. Engar aðrar athugasemdir bárust á auglýsingatíma tillögunnar.

Skýrslur vettvangsathugana sem voru gerðar í júlí 2008 til athugunar á gróðurfari, dýralífi og fiskgengd á svæðinu fylgja með sem viðaukar III og IV. Önnur fylgiskjöl fylgja með í sér hefti.

Um mat á umhverfisáhrifum skipulagsáætlunar – markmið með umhverfisskýrslu

Markmið laga nr 105/2006 um mat á umhverfisáhrifum áætlana er að stuðla að sjálfbærri þróun og draga úr verulegum neikvæðum umhverfisáhrifum með umhverfismati tiltekinna skipulags- og framkvæmdaáætlana sem líklegar eru til að hafa í för með sér veruleg áhrif á umhverfið.

Umhverfismat (Strategic Environmental Assessment, SEA) er verklag eða aðferð við áætlanagerð sem er ætlað að tryggja að tekið sé tillit til sjónarmiða um umhverfisvernd og sjálfbæra þróun. Í umhverfismati áætlana er lagt mat á umhverfisáhrif þeirrar stefnu sem viðkomandi áætlun felur í sér. Umhverfismat er unnið í samráði við hagsmunaaðila og sett fram í umhverfisskýrslu.

Umhverfisskýrslan sem hér um ræðir er fylgiskjal deiliskipulagsáætlunar vegna fyrirhugaðrar vatnsaflsvirkjunar í Svelgsá í Helgafellssveit. Umhverfisskýrsla skal lögð fram til opinberrar kynningar, skv lögum nr 105/2006. Umhverfisskýrslur eru á ábyrgð þess sem ber ábyrgð á viðkomandi áætlun og skv lögum skal hún unnin samhliða áætlanagerð. Í ofangreindum lögum er farið yfir það efni sem þarf að koma fram í umhverfisskýrslum.

Umhverfisskýrsla vegna deiliskipulagsáætlunar fyrir vatnsaflsvirkjun í Svelgsá

Skýrslan sem hér er sett fram var ekki unnin samhliða áður greindri deiliskipulagsáætlun. Í lok nóvember 2007 benti Skipulagsstofnun hlutaðeigandi á nauðsyn matsins vegna áætlunar um fyrirhugaða virkjun, með vísan í fyrrgreind lög. Ekki eru til fullunnar og samþykktar umhverfisskýrslur um mat á umhverfisáhrifum skipulagsáætlana, til að styðjast við, þegar þessi skýrsla er unnin. Markmiðið með mati á umhverfisáhrifum deiliskipulagsáætlunarinnar er að sjá fyrir möguleg áhrif á svæði sem hingað til hefur verið ósnert, að öðru leyti en til nýtingar fyrir sauðfjárbreit. Miðað er við að matið leiði í ljós hvort ástæða sé til að breyta framkvæmdaáætlun deiliskipulagsáætlunarinnar.

Samráðsfundur var haldinn á Skipulagsstofnun þann 30. maí 2008 vegna fyrirhugaðrar umhverfisskýrslu. Fundinn sátu Ása S. Harðardóttir, fyrir hönd skipulagsráðgjafans Landlína ehf, skipulags- og byggingarfulltrúi Helgafellssveitar, Jökull Helgason, sem og Hafdís Hafliðadóttir og Unnsteinn Gíslason fyrir hönd Skipulagsstofnunar. Þá þegar tilbúin matslýsing var skoðuð og ýmsum athugasemdum af hálfu Skipulagsstofnunar komið á framfæri til skipulagsráðgjafans og

skipulags- og byggingarfulltrúans. Í umhverfisskýrslu þessari hefur verið tekið tillit til þessara athugasemda.

Það er eitt af markmiðunum í umhverfisskýrslu að möguleg áhrif af því að framfylgja skipulagsáætlunum með framkvæmdum séu augljós leikmönnum / hverjum sem er, þ.e.a.s. að niðurstöður séu augljósar og að augljóst sé fyrir alla aðila hvert skuli leita nánari upplýsinga um hvern umhverfisþátt, sem og unnið skipulags- og matsferli. Í þessari umhverfisskýrslu er lagður metnaður í að framfylgja þessu atriði svo forsendur til ákvarðanatöku fyrir hlutaðeigandi í framhaldinu verði sem skýrastar.

Í viðauka I, má sjá umsögn Skipulagsstofnunar við ósk um samráði um umfang og áherslur við umhverfismat deiliskipulags vatnsaflsvirkjunar í Svelgsá sbr. 2. mgr. 6. gr. laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006, dags. 10. Júní 2008. Hér hefur verið tekið tillit til athugasemdanna sem þarna koma fram.

Í viðauka II, má sjá umsögn Skipulagsstofnunar um umhverfisskýrslu að tillögu að deiliskipulagi rennslisvirkjunar í Svelgsá að loknum 6 vikna auglýsingatíma, dags. 15. september 2008. Vísað er í 3. mgr. 7. gr. laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006 sem segir: „Sá sem ber ábyrgð á umhverfismati áætlunarinnar skal senda Skipulagsstofnun, Umhverfisstofnun og hlutaðeigandi sveitarfélögum og öðrum aðilum, eftir því sem við á, tillögu að áætluninni og umhverfisskýrslu og gefa þeim kost á að koma á framfæri athugasemdum sínum varðandi umhverfisáhrif áætlunarinnar, áður en áætlunin er afgreidd eða lögð fyrir Alþingi.”

Í viðauka III er skýrslan: *Athugun á útbreiðslu ferskvatnsfiska í Svelgsá í Helgafellssveit*, gerð af Sigurði Má Einarssyni í júlí 2008.

Í viðauka IV koma fram niðurstöður vettvangskönnunar Tómasar G. Gunnarssonar vistfræðings, frá 25. júlí 2008, í skýrslunni *Vettvangskönnun á fuglalífi og gróðurfari á áhrifasvæði fyrirhugaðrar vatnsaflsvirkjunar í Svelgsá í Helgafellssveit*

Í viðauka V koma fram viðbrögð *Hannars ehf.*, ráðgjafa framkvæmdaraðila verksins, við athugasemdum Skipulagsstofnunar dags. 15. september 2008. Þar má sjá snið jarðvegstíflu og teikningar ásamt nánari umfjöllun um inntaksmannvirkið og fallpípuna, ásamt öðru.

Ábyrgðaraðilar verksins

- Framkvæmdaraðili verksins er Svelgur ehf, sem er fyrirtæki í eigu ábúanda að Hrísum í Helgafellssveit, Harðar G. Ingólfssonar. Hann er jafnframt ábyrgðaraðili verksins.
- Ráðgjafar eru Hannarr ehf verkfræðistofa og Erling G. Jónasson, fyrrum rafveitustjóri.
- Skipulagsráðgjafi er teiknistofan Landlínur ehf í Borgarnesi.
- Sveitarstjórn Helgafellssveitar ber ábyrgð á því að umhverfisskýrsla vegna deiliskipulagsáætlunarinnar sé unnin.

Skipulagsáætlunin og mannvirki framkvæmdarinnar

Lýsing á deiliskipulagsáætlun og helstu markmið með fyrirhugaðri framkvæmd (skv bréfi frá embætti Skipulags- og byggingarfulltrúa í Eyja- og Miklaholtshreppi og Helgafellssveit til Skipulagsstofnunar, dags 17. nóvember 2007, undirrituðu af Jökli Helgasyni, skipulags- og byggingarfulltrúa):

- Deiliskipulag tekur til 655 kW (uppsett afl) vatnsaflsvirkjunar við Svelgsá. Mannvirkjagerð felst í aðkomuvegi að stöðvarhúsi (stöðvarvegur), slóðagerð að inntaksmannvirkjum, stíflugerð fyrir inntakslón, inntaki, vatnsvegi (aðveiturör), stöðvarhúsi og rafveitu að dreifikerfi. Virkjunin telst til lítillar vatnsaflsvirkjunar (örvirkjun = undir 100 kW, smávirkjun = 100-300 kW, lítil virkjun = 300-1000 kW). Virkjunin er svokölluð rennslisvirkjun þar sem henni fylgir aðeins lítið inntakslón en ekki miðlunarlón. Framleiddri raforku mun verða veitt um 19 kV jarðstreng inn á dreifikerfi Rarik.
- Gert er ráð fyrir 4m breiðum og tæplega 1800m löngum malarvegi frá Snæfellsnesvegi (54) að stöðvarhúsi. Gert er ráð fyrir vegslóða frá stöðvarhúsi að inntaki sem liggja mun við hlið aðveiturörs.
- Stöðvarhús er staðsett á milli fossanna Tröllkonufoss og Nátthagafoss (árfarvegur er u.þ.b. 550 m frá stíflu að Nátthagafossi, 720 m frá Nátthagafossi að stöðvarhúsi, en frá stöðvarhúsi að Tröllkonufossi er árfarvegur u.þ.b. 1620 m). Sökkklar hússins verða grafnir í jörðu. Í stöðvarhúsi verður hverfill, rafall og annar tilheyrandi virkjanabúnaður. Frá stöðvarhúsi er vatni úr aðfallsröri veitt aftur út í farveg Svelgsár um stuttan skurð (á bilinu 10-20 m). Gert er ráð fyrir að brúttóstærð stöðvarhúss verði að hámarki 120 m² og mesta mænishæð 5m. Í viðbótargögnum frá ráðgjafa verksins (Hannarr ehf, sjá viðauka V), segir: *Ekki verður byggt stærra en þörf verður á og gildir það einnig um hæð hússins.*

- Stífla sem mynda mun inntakslón verður um 200m að lengd og 5-6m á hæð þar sem hún verður hæst. Stíflan mun fylgja íslenskum stöðlum. Hún mun standa í um 175m hæð yfir sjávarmáli. Stefnt er að því að hafa hana eins litla og aðstæður leyfa þannig að hún nái þó örugglega að þjóna sínum tilgangi, þ.e. að nægilegt dýpi verði við inntakið. Miðað er við að dýpið við inntakið og yfirfall verði nægt til að koma í veg fyrir að truflanir vegna ísmyndunar eigi sér stað. Jarðvegsstífla mun verða beggja vegna við steipta hluta stíflunnar. Sá hluti stíflunnar verður græddur upp þannig að hann falli vel að umhverfi. Efni sem ýtt verður upp á stíflusvæðinu verður að einhverju leyti nýtt í jarðvegshluta stíflunnar. Áætlað er að jarðvegsfylling stíflu nemi allt að 5000m³.
- Miðhluti stíflunnar (steiptur hluti) lendir á þeim stað þar sem farvegur árinna er nú. Hann verður steiptur úr aðkeyptu, þess til gerðu, samþykktu efni, sem stenst kröfur og gæðastaðla fyrir stíflur af þessari stærð. Gert er ráð fyrir að yfirborð inntakslóns með vatn í hæstu stöðu muni verða u.þ.b. 3000m². Í miðhlutanum verður inntak og yfirfall. Stefnt er að því sem næst sírennsli um yfirfallið, með áætluðu umframvatni á bilinu 0,01-2,7 m³/sek. Umframvatnið mun renna beint í núverandi farveg Svelgsár. Markmiðið með því er annars vegar að reyna að lágmarka botnfall svifdýra í lóninu, sem fljóta í yfirborði árinna, hins vegar að reyna að viðhalda eins og mest má lífríki árinna á milli stíflu og stöðvarhúss, þar sem vatn í árfarveginum sjálfum mun minnka. Miðað er við að dýpið við inntakið og yfirfall verði nægt til að koma í veg fyrir að truflanir vegna ísmyndunar eigi sér stað.
- Gert er ráð fyrir að þvermál aðveiturörs/aðfallspípu sem vatni er veitt um að stöðvarhúsi frá inntakslóni verði 600 mm (að hámarki 900mm verði það krafa framleiðanda búnaðar). Vegalengd milli stöðvarhúss og inntakslóns er um 1050m og fallhæð 105m. Aðveiturör verður grafið í jörðu og raflína við hlið þess. Við fulla keyrslu virkjunar mun vatnsmagn um aðveiturör verða 0,77m³/sek.
- Markmiðið er að nýta þá hagkvæmu möguleika sem Svelgsáin býður upp á til virkjunar. Gengið er út frá virkjanlegu rennsli upp á 0,77 m³/sek og falli upp á 105 m.

Nánar um mannvirki og framkvæmdaráætlun má sjá í viðskiptaáætlun Svelgs ehf, endurskoðaðri í desember 2007, sem og viðauka V, viðbótargögnum frá ráðgjafa Svelgs ehf.

Umsagnir um hvort og á hvaða forsendum virkjun í Svelgsá skuli háð mati á umhverfisáhrifum

- Landbúnaðarstofnun, dags. 27. febrúar 2007.
- Umhverfisstofnun, dags. 13. mars 2007.
- Iðnaðarráðuneytið, dags. 16. mars 2007.
- Orkustofnun, dags. 27. mars 2007.
- Sveitarstjórn Helgafellssveitar, dags. 28. mars 2007.
- Landbúnaðarstofnun, umsögn vegna breyttra forsenda fyrir deiliskipulagsáætlun, dags. 29. mars 2007.
- Orkustofnun, umsögn vegna breyttra forsenda fyrir deiliskipulagsáætlun, dags. 29. mars 2007.
- Umhverfisstofnun, umsögn vegna breyttra forsenda fyrir deiliskipulagsáætlun, dags. 12. apríl 2007.
- Fornleifavernd ríkisins, dags. 7. júní 2007.
- Heilbrigðiseftirlit Vesturlands, dags. 3. desember 2007.

Nánar um umsagnirnar, sem og önnur samskipti sem hafa átt sér stað við málsmeðferðina vegna deiliskipulagsáætlunarinnar

(Öll neðangreind bréf/umsagnir fylgja með skýrslu þessari sem fylgiskjöl í sér hefti – viðaukar I-V bárust síðar).

100107- Skipulagsstofnun. Tilkynning um matsskyldu. Skipulagsstofnun telur þörf á frekari upplýsingum áður en erindið verður sent til umsagnaraðila og ákvörðun tekin um matsskyldu.

270207 - Umsögn – Svar Landbúnaðarstofnunar við ósk Skipulagsstofnunar um umsögn um hvort og á hvaða forsendum virkjun í Svelgsá skuli háð mati á umhverfisáhrifum, að teknu tilliti til 3.viðauka í lögum nr. 106/2000. Landbúnaðarstofnun telur ekki nauðsynlegt að framkvæmdin undirgangist mat á umhverfisáhrifum vegna hagsmuna í veiðimálum. Stofnunin bendir hins vegar á að rétt sé að leita heimildar fyrir framkvæmdinni í samræmi við 33. grein laga nr 61/2006 um lax- og silungsveiði, þegar Skipulagsstofnun hefur úrskurðað um matsskyldu.

130307 - Umsögn – Svar Umhverfisstofnunar við ósk Skipulagsstofnunar um umsögn um hvort og á hvaða forsendum virkjun í Svelgsá skuli háð mati á umhverfisáhrifum, að teknu tilliti til 3. Viðauka í lögum nr. 106/2000. Niðurstaða Umhverfisstofnunar er m.a. að nauðsynlegt sé að lagðar verði fram ítarlegri upplýsingar um fyrirhugaða virkjun í Svelgsá og mannvirkjagerð henni samhliða, ásamt upplýsingum um hugsanleg áhrif fyrirhugaðrar efnistöku í árfarvegi Svelgsár, upplýsingum um náttúrufar á framkvæmdasvæðinu og hvernig staðið verði að frágangi að framkvæmdum loknum.

160307 - Umsögn – Svar lðnaðarráðuneytisins við ósk Skipulagsstofnunar um umsögn ráðuneytisins um hvort og á hvaða forsendum fyrirhuguð virkjun Svelgs ehf. í Svelgsá skuli háð mati á umhverfisáhrifum að teknu tilliti til 3. viðauka laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum. lðnaðarráðuneytið telur sig ekki stætt að veita umsögn um framangreint erindi Svelgs ehf í ljósi óvissu um aðkomu ráðuneytisins, vegna nýorðinna breytinga á lögum og reglugerðum um stjórnslu vegna mats á umhverfisáhrifum.

270307 - Umsögn – Svar Orkustofnunar við ósk Skipulagsstofnunar dags.9.mars.2007 um umsögn um matsskyldu vegna fyrirhugaðrar virkjunar Svelgsár. Orkustofnun telur að fyrirhuguð framkvæmd sé ekki líkleg til að hafa veruleg umhverfisáhrif í för með sér, þar sem ekki verði um að ræða veruleg neikvæð áhrif á nýtingu auðlindarinnar til annarra nota. Stofnunin telur því ekki ástæðu til að fram fari mat á umhverfisáhrifum virkjunarinnar.

280307 - Umsögn – Svar sveitarstjórnar Helgafellssveitar við ósk Skipulagsstofnunar dags. 23.feb.2007 um umsögn um matsskyldu vegna fyrirhugaðrar virkjunar Svelgsár. Niðurstaða sveitarstjórnar, í ljósi þeirra gagna sem henni barst og þeirra upplýsinga sem henni var látið í té, telur hún ekki að framkvæmdir við fyrirhugaða virkjun muni hafa teljandi áhrif á umhverfi eða dýralíf á svæðinu, né að óásættanleg sjónmengun muni hljótast af framkvæmdinni. Sveitarstjórn bendir hins vegar á og mælir með að gerð verði betur grein fyrir vegastæði og efnistökuastað. Hún bendir einnig á og mælir með að álit fuglasérfræðings og fiskifræðings vegna hugsanlegra áhrifa framkvæmdanna verði fengin.

290307 - Umsögn – Landbúnaðarstofnun svarar ósk Skipulagsstofnunar um umsögn á því hvort lenging á fallpípu vegna virkjunar Svelgsár hafi áhrif á umsögn Landbúnaðarstofnunar frá 27. febrúar07. Landbúnaðarstofnun svarar því til að umfang umræddra breytinga gefi ekki tilefni til breytinga á umsögn stofnunarinnar.

290307 - Umsögn – Svar Orkustofnunar við ósk Skipulagsstofnunar dags.27.mars07 um að kanna hvort breyting á fyrirkomulagi téðrar virkjunar hafi áhrif á fyrri umsögn stofnunarinnar. Breytingin sé fólgin í tilfærslu á staðsetningu s töðvarhúss og lengingu pípu um sem nemur um 400m. Orkuvinnsla muni aukast um tíund. Orkustofnun telur ekki að þessar breytingar gefi tilefni til endurskoðunar á fyrri álitni stofnunarinnar.

120407 - Umsögn – Umhverfisstofnun svarar ósk Skipulagsstofnunar um umsögn vegna breytinga á deiliskipulagsáætlun. Umhverfisstofnun ítrekar að hún telji enn skorta þær upplýsingar um fyrirhugaða framkvæmd og upplýsingar um náttúrufar á fyrirhuguðu framkvæmdarsvæði sem nauðsynlegar eru til að unnt sé að gefa umsögn um líkleg umhverfisáhrif virkjunarinnar.

070607 - Umsögn - Fornleifavernd ríkisins, undirr. Magnús A. Sigurðsson, minjavörður. Fornleifavernd ríkisins telur ekki ástæðu til að gera athugasemdir við deiliskipulagstillöguna.

230707 - Verkfræðistofunni Hannarr ehf berst tilkynning um afgreiðslu skipulags- og byggingarnefndar. Þar er minnt á að í greinargerð skipulagsins komi fram að virkjunin falli undir lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og því þurfi að tilkynna hana til Skipulagsstofnunar til ákvörðunar um hvort mat á umhverfisáhrifum þurfi að fara fram. Tillagan telst samþykkt af nefndinni með fyrirvara um ýmsar breytingar. Fylgiskjal með svarbréfinu tíundar athugasemdir skipulags- og byggingarnefndar Helgafellssveitar. Sex athugasemdir nefndarinnar af nítján teljast umsögn um matsskyldu deiliskipulagsins.

140807- Umsögn – Vegagerðin svarar erindi Landlína, undirr. Auðunn Hálfánarson. Vegagerðin felst á tengingu af Snæfellsnesvegi að vatnsaflsvirkjun í landi Hrísa, skammt austan brúar á Svelgsá eins og hún er sýnd á uppdrætti d372-Hrísar, dags. 21. júní 2007.

030907- Umsögn – Fornleifavernd ríkisins ítrekar umsögn sína frá því 7. júní.

110907 - OR, Orkuveita Reykjavíkur, undirr. Jakob S. Friðriksson. Svar við ósk Landlína um athugasemdir við deiliskipulagsáætlunina. OR telur, í umsögn sinni, að virkjunin muni ekki hafa áhrif á vatnsvernd vatnsbólsins fyrir Stykkishólm. Engu að síður telur OR nauðsynlegt að við framkvæmdir sé farið eftir leiðbeiningum úr gæðahandbók OR, LAA-125, *Viðbrögð við óhappi á vatnsverndarsvæðum*, fylgdi sem fylgiskjal.

- 110907** - Heilbrigðiseftirlit Vesturlands, undirr. Helgi Helgason, heilbrigðisfulltrúi. Svar við ósk Landlína um athugasemdir við deiliskipulagsáætlunina. Skilyrði sett við deiliskipulagstillöguna vegna aðliggjandi vatnsbóls, samtals fjögur skilyrði.
- 021107** - Náttúrustofa Vesturlands, ábendingar, undirr. Róbert A. Stefánsson. Athugasemdir vegna nálægðar framkvæmdar við hálfopið vatnsból Stykkishólmsbæjar í Svelgsárhrauni. Bent er á vísbendingar stofnunarinnar um að legu vatnsverndarsvæðisins þarna hafi verið breytt nýlega. Bent er á að framkvæmdin sé skammt frá arnarheiðri.
- 141107** - Tillaga Landlína ehf að deiliskipulagi vatnsaflsvirkjunar í landi Hrísa samþykkt í sveitarstjórn Helgafellssveitar.
- 171107** - Erindi hreppsnefndar Helgafellssveitar til Skipulagsstofnunar. Meðmæla Skipulagsstofnunar skv. 3.tl.bráðabirgðarákvæða skipulags- og byggingarlaga nr 73/1997 óskað með auglýsingu á tillögu að deiliskipulagi vatnsaflsvirkjunar í landi Hrísa – þar sem ekki sé í gildi skipulagsáætlun fyrir svæðið. (Fylgiskjöl: Umsögn Vegagerðarinnar dags.14. ágúst 2007, Fornleifaverndar ríkisins, dags. 3. september 2007, Heilbrigðiseftirlits Vesturlands dags. 11. September 2007 og Orkuveitu Reykjavíkur dags. 11. September 2007).
- 291107** - Svar Skipulagsstofnunar til Hreppsnefndar Helgafellssveitar við ósk um meðmæli hreppsnefndarinnar með auglýsingu á tillögu að deiliskipulagi vatnsaflsvirkjunar í landi Hrísa samkvæmt 3.tl.bráðabirgðarákvæða skipulags- og byggingarlaga nr 73/1997. Skipulagsstofnun yfirfór framlögð gögn og bendir á að framangreind deiliskipulagsáætlun falli undir ákvæði laga um umhverfismat áætlana nr. 105/2006. Minnt er á að hafa þarf samráð við Skipulagsstofnun um umfang og áherslur umhverfismatsins, sbr. 2. mgr.6.gr.laganna. Jafnframt er bent á að í deiliskipulagsgögnunum þurfi að gera betur grein fyrir fyrirhuguðum mannvirkjum, bæði í texta og myndmáli.
- 031207** - Umsögn – Svar Heilbrigðiseftirlits Vesturlands við ósk Skipulagsstofnunar um umsögn um hvort og á hvaða forsendum framkvæmd vegna fyrirhugaðrar virkjunar Svelgsár í Helgafellssveit skuli háð mati á umhverfisáhrifum sbr.3.viðauka laga nr. 106/2000 og 11.gr. reglugerðar nr.1123/2005 um mat á umhverfisáhrifum. Heilbrigðiseftirlit Vesturlands ítrekar fyrrnefnd skilyrði vegna framkvæmdanna.
- 121207** - Umsögn – Svar Náttúrufræðistofnunar Íslands við ósk Skipulagsstofnunar um umsögn um hvort svo kunnir að vera að fyrirhugaðar framkvæmdir hafi áhrif á arnarheiður í

nágrenni framkvæmdasvæðisins og hvort stofnunin geti staðfest að fullyrðing framkvæmdaaðila sé rétt um gróður á svæðinu. Því er til svarað að þekktir séu tveir varpstaðir arna í rúmlega 1 km fjarlægð frá framkvæmdasvæðinu og sé sérstök aðgát höfð á varptíma þeirra og umferð óviðkomandi um veg á framkvæmdasvæði takmarkaður sé ólíklegt að framkvæmdin muni hafa langtímaáhrif á arnarvarp í Svelgsárhrauni.

131207 - Athugasemd Náttúrufræðistofnunar Íslands til verkfræðistofunnar Hannarr ehf. Náttúrufræðistofnun Íslands undirstrikar að stofnuninni hafi ekki borist erindi varðandi Svelgsá og að hún hafi þar af leiðandi ekki veitt umsagnir um fyrirhugaða framkvæmd. Stofnunin minnir á að afar fáar athuganir séu í gagnagrunninum frá jörðinni Svelgsá, svo ekki séu forsendur til að meta eða vita með vissu hvort sjaldgæfar plöntur sé að finna á framkvæmdasvæðinu á grundvelli fyrirbyggjandi gagna.

271207- Tölvupóstur. Svar frá Hannarr ehf við ósk Skipulagsstofnunar um fyllri upplýsingar um fyrirhugaða stíflu í Svelgsá, f.h. framkvæmdaraðila, undirritað af Sigurði Ingólfssyni. Farið nánar í hönnun mannvirkja vegna virkjunarinnar. Tilgreindar ástæður þess að hönnun stíflu og mannvirkja er á því stigi sem hún er, en þær eru f.o.f. þær að til álita koma fleiri en eingeroð túrbína vegna aðstæðna á virkjunarstað, ásamt því að ekki sé enn ljóst hvort til mats á umhverfisáhrifum framkvæmda komi. Mat á umhverfisáhrifum framkvæmda vegi þungt í hlutfallslegum kostnaði vegna smávirkjanaframkvæmda og slíkt hefði umtalsverð áhrif á afkomu hennar.

110108 - Skipulagsstofnun birtir ákvörðun sína þess efnis að allt að 655kW virkjun í Svelgsá í Helgafellssveit sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum (framkvæmda).

110208 - Kæra landeigenda Svelgsár. Mótmæli við úrskurði Skipulagsstofnunar um að virkjunin skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum. Kæran er rökstudd, m.a. með vísan í staðbundinn fiskistofn fyrir ofan Tröllkonufoss og það að á síðustu árum hafi stíflur þriggja smávirkjana brostið með tilheyrandi flóðum og slyshættu.

120208 - Kæra Fuglaverndar. Fuglavernd telur að niðurstöðu Skipulagsstofnunar vegna ákvörðunar á matskyldu virkjunarinnar beri að endurskoða. Mat Fuglaverndar er rökstutt, m.a. með vísun í skort á grunnupplýsingum um náttúrufar og lífríki svæðisins, ásamt því að meta þurfi náttúruverðmæti Náttúragafossar.

250208 - Umhverfisráðuneytið birtir framkvæmdaraðila, Svelgi ehf, kæru landeiganda Svelgsár og Fuglaverndar, þar sem kærð er ákvörðun Skipulagsstofnunar frá 11. janúar 2008 að 655 kW virkjun í Svelgsá skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum. Ráðuneytið óskar eftir umsögn framkvæmdaraðila um kærurnar, eigi síðar en 11. mars 2008.

070308 - Ráðgjafi framkvæmdaraðila, Hannarr ehf, svarar erindi Umhverfisráðuneytisins f.h. framkvæmdaraðila. Hann svarar kæru frá landeigendum Hrísa í þremur töluliðum, kæru frá Fuglavernd í fimm töluliðum.

280408- Tilkynning um afgreiðslu skipulags- og byggingarnefndar Helgafellssveitar. Samþykkt að óska eftir frekari gögnum frá framkvæmdaraðila.

Ódagsett- Umsögn – Símbref frá Fornleifavernd ríkisins. Fornleifavernd ríkisins telur að ofangreind framkvæmd skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Lög sem framkvæmdin fellur undir

- Lög um umhverfismat áætlana nr 105/2006
- Skipulags- og byggingarlög nr 73/1997
- Lög um náttúruvernd nr 44/1999
- Lög nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir
- Lög nr. 52/1988 um eiturefni og hættuleg efni
- Þjóðminjalög nr 107/2001
- Lög um lax- og silungsveiði nr 61/2006
- Reglugerð nr. 1123/2005 um mat á umhverfisáhrifum
- Skipulagsreglugerð nr 400/1998
- Reglugerð nr 536/2001 um neysluvatn
- Reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns
- Reglugerð nr. 797/1999 um varnir gegn mengun grunnvatns
- Reglugerð nr 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur

Tengsl við skylda áætlanagerð sem áætlunin er háð eða hefur áhrif á

- Ekki eru fyrir hendi gildandi skipulagsáætlanir; svæðisskipulag, aðalskipulag eða deiliskipulag, hvorki innan marka umræddrar deiliskipulagsáætlunar eða í grennd við þau.

- Enginn hluti innan marka deiliskipulagsáætlunarinnar er tiltekinn í Náttúruverndaráætlun.
- Engar áætlanir um breytingar á samgöngum úr *Samgönguáætlun 2007-2010, 2003-2014, 2007-2018*, ná inn fyrir mörk umrædds deiliskipulags, eða eru í grennd við þau.
- Snæfellsnes, þ.m.t. Helgafellssveit, fékk fullnaðarvottun *Green Globe* í maí 2008. Í árslok 2004 stóðust sveitarfélögin á Snæfellsnesi sjálfbærni viðmið *Green Globe* – alþjóðlegra samtaka fyrirtækja í ferðaþjónustu sem vilja starfa út frá markmiðum Staðardagskrár 21 um sjálfbæra þróun. Síðan þá hefur verið unnið að ýmsum nánari útfærslum, m.a. gerð stefnumótunar til ársins 2015 sem nefnist *Stefna í sjálfbærri þróun umhverfis- og samfélagsmála Snæfellsness til ársins 2015*. Eftirtalin umhverfisverndarmarkmið stefnumótunarinnar varða deiliskipulagsáætlun um virkjun Svelgsár:
 - *Sveitarfélögin á Snæfellsnesi starfi í anda sjálfbærrar þróunar og vinni að skynsamlegri langtímanýtingu á gæðum náttúrunnar. Sjálfbærnistefna sveitarfélaganna taki tillit til efnahagslegra, menningarlegra og félagslegra þátta, ekki síður en til verndunar og friðunar náttúrufars.*
 - *Svæðisskipulag, aðalskipulag, deiliskipulag og byggingaskilmálar sveitarfélaga á Snæfellsnesi verði í anda sjálfbærrar þróunar (sbr. Staðardagskrá 21) og taki tillit til umhverfisáhrifa, bæði hvað varðar uppbyggingu, rekstur og viðhald bygginga.*
 Markmið skipulagsáætlunarinnar samræmast þessari stefnu *Green Globe* áætlunarinnar á Snæfellsnesi.
- Helgafellssveit undirritaði og staðfesti þannig fyrir sitt leyti árið 2005 *Sameiginlega svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs 2005-2020*. Markmið svæðisáætlunarinnar eru í meginatriðum þau að draga úr sorpurðum, auka flokkun á úrgangi og finna nýjar leiðir til förgunar á lífrænum úrgangi. Markmið skipulagsáætlunarinnar stangast ekki í neinu á við markmið svæðisáætlunarinnar.

Niðurstaðan er að umrædd deiliskipulagsáætlun stangist ekki á við neinar áætlanir sem eru í gildi í Helgafellssveit.

Núverandi ástand og þróun umhverfisins ef engar framkvæmdir yrðu

Land er ógirt. Það er ósnortið, að undanskilinni sauðfjárbreit í gegnum tíðina, sem hefur farið minnkandi undanfarin ár. Um er að ræða hefðbundinn, lyngvaxinn íslenskan móa. Íslenskur mói

breytist hægt og tekur langan tíma að verða kjarri vaxinn. Framkvæmdir lenda ekki á votlendissvæði. Má ætla að vistkerfi svæðisins haldist óbreytt um langt skeið ef engar breytur koma til.

Mat á áhrifum á umhverfispætti við framkvæmd deiliskipulagsáætlunarinnar

Samkvæmt 37.gr.laga um náttúruvernd nýtur Náttúragafoss sérstakrar verndar. Innan skipulagssvæðis er að öðru leyti ekki að finna jarðmyndanir eða vistkerfi sem njóta verndar. Ekki eru taldar líkur á að veruleg áhrif verði á neinn umhverfispátt við framkvæmd deiliskipulagsáætlunarinnar um virkjun Svelgsár. Hér á eftir eru taldir upp þeir umhverfispættir sem möguleiki hefur verið talinn á af ólíkum aðilum að gætu orðið fyrir umhverfisáhrifum vegna virkjunarframkvæmdarinnar í Svelgsá. Hafa umhverfispættirnir verið metnir og reynt er að koma með eins nákvæma nálgun og mögulegt er á því hver umhverfisáhrifin gætu orðið fyrir hvern þeirra. Farið er yfir mat sveitarstjórnar eða viðkomandi umsagnarskyldrar stofnunar. Líta ber svo á að eftirfarandi umhverfispættir hafi verið metnir með fullnægjandi gögnum og forsendum viðeigandi aðila/stofnunar. Vettvangsferð var farin í júlí 2008 af fulltrúa Veiðimálastofnunar (sjá viðauka II) og þann 25. júlí af vistfræðingi. Að auki hafa verið farnar tvær vettvangsferðir af skipulagsráðgjöfum vegna framkvæmdarinnar, sú fyrri við upphaf gerðar á deiliskipulagsáætlun, þann 8. febrúar 2007, sú seinni vegna hnitsetningar, þann 27. nóvember 2007.

Samfélagsleg áhrif

Þegar hafa verið metnar líkurnar á því að framkvæmdin hafi efnahagsleg áhrif á sveitarfélagið Helgafellssveit, eins og kemur fram í viðskiptaáætlun *Svelgs ehf.* Hún er talin hafa jákvæð áhrif þar sem hún skapar tekjur fyrir sveitarfélagið, skapar atvinnu og minnkar þar með líkur á fólksfækkun í sveitarfélaginu, auk þess sem framkvæmdin býður upp á samkeppni í orkusölu.

Gróðurfar

Vitnað er í gróðurfarslýsingu hér á undan. Í bréfi frá Náttúrufræðistofnun Íslands, dags. 13. desember 2007, stílað á verkfræðistofuna Hannarr ehf, undirritað af Kristbirni Egilssyni, minnir Náttúrufræðistofnun Íslands á það að grunnupplýsingar skorti um nágrenni framkvæmdasvæðisins og segir afar fáar athuganir vera í gagnagrunni stofnunarinnar frá jörðinni Svelgsá. Í bréfinu er einnig sagt orðrétt: „*Skv. Gagnagrunni Náttúrufræðistofnunar eru hvorki*

friðlýstar plöntur né plöntur á valista í ÞEIM REIT (10x10 km = 100 ferkm) sem framkvæmdasvæðið er í“.

Í niðurstöðu Skipulagsstofnunar um ákvörðun um matsskyldu, dags. 11. janúar 2008 kemur fram að stofnunin telur óhjákvæmilegt að nokkuð rask verði á gróðri á framkvæmdarsvæðinu, en þar sem inntakslón ofan stíflu verði lítið og nánast eingöngu bundið við farveg Svelgsár, þá verði gróðri fyrst og fremst spillt þar sem vegslóða og inntakslögn verði komið fyrir. Þar sem gróðurrask verði lítið og hvorki verði raskað votlendi né vistkerfum sem njóta sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga um náttúruvernd telur Skipulagsstofnun að áhrif á gróður verði ásættanleg. Miðað er við að jarðrask verði ekki utan marka deiliskipulagsáætlunar, þeas utan þess reits sem framkvæmdasvæðið er í. Því ætti mögulegum plöntum á valista, sem verið gætu í nágrenni deiliskipulagsáætlunarinnar ekki að stafa hætta af.

Sveitarstjórn Helgafellssveitar segir eftirfarandi í umsögn sinni um kærurnar frá landeigendum Svelgsár og frá Fuglavernd, dagsettri 10. mars 2008: „Sveitarstjórn telur að framkvæmdaraðili virkjunarinnar hafi með sannfærandi hætti sýnt fram á að umhverfisáhrif virkjunarinnar verði í lágmarki. Má þar nefna að virkjunin er rennslisvirkjun og því verður miðlunarlón lítið, sár sem kemur vegna stíflugerðarinnar verður að mestu undir vatni að framkvæmd lokinni og aðfallspípa verður hulinn þeim jarðvegi sem fæst uppúr lagnaskurðinum. Fyrirhugað er að græða upp það land sem hróflað verður við, með svipuðum gróðri og fyrir er á svæðinu. Þetta á jafnt við um jarðrask kringum jarðvegsstíflu, inntakið, [skurð vegna] aðfallspípu og umhverfi stöðvarhússins. Ekki er fyrirhugað að hrófla við farvegi Svelgsár nema við inntaksmannvirkið“.

Að fengnum athugasemdum Skipulagsstofnunar, dagsettum 10. júní 2008 (sjá viðauka I) var gerð vettvangskönnun á svæðinu á vegum Háskólaseturs Snæfellsness. Í skýrslunni Vettvangskönnun á fuglalífi og gróðurfari á áhrifasvæði fyrirhugaðrar vatnsaflsvirkjunar í SVELGSÁ í Helgafellssveit (sjá viðauka IV) kemur fram það sem áður er sagt að mólendið þar sem vegur muni liggja að stöðvarhúsi sé fremur rýrt og dæmigert á vestlenska vísu. Móar séu talsvert rofnir (melar að miklu leyti) og gróðurfar samanstandi af algengum þurrlendisplöntum. Skv skýrslunni fundust engar sjaldgæfar jurtir á vegstæðinu í könnuninni. Við lindir við vatnsból Stykkishólmsbæjar (utan girðingar) fundust engar sjaldgæfar lindaplöntur, en mýradúnurt og vegarfi voru áberandi. Gengnar voru einnig hallamýrar þar sem aðveiturör (grafið í jörðu) mun

liggja, engar sjaldgæfar jurtir fundust þar. Vandlega var leitað að sjaldgæfum plöntum þar sem lónstæði og stöðvarhús eru fyrirhuguð, m.a. var leitað í gjótum að burknum og öðrum plöntum. Lágplöntur voru ekki kannaðar í athuguninni. Engar sjaldgæfar jurtir fundust.

Niðurstaðan er að gróðri innan marka deiliskipulagsins verði raskað, en þar sé ekki að finna plöntur á valista. Frágangur raskaðra reita í lok framkvæmda verði í samráði við sveitarstjórn Helgafellssveitar og Náttúrustofu Vesturlands og eðlilega samkvæmt tilheyrandi lögum og reglugerðum. Gróðursett verður í þá reiti þar sem því er við komið með svipuðum gróðri og fyrir er á svæðinu, m.ö.o. alla reiti utan vegslóða, byggingarreits og stíflumannvirkja. Gróðri utan marka deiliskipulagsins verði ekki raskað.

Fuglalíf

Vitað er um tvö arnarhreiður í nágrenni framkvæmdasvæðisins. Í svari Náttúrufræðistofnunar Íslands við ósk Skipulagsstofnunar um umsögn um hvort svo kunni að vera að fyrirhugaðar framkvæmdir hafi áhrif á arnarhreiður í nágrenni framkvæmdasvæðisins, dags. 12. desember 2007, undirrituðu af Kristni Hauki Skarphéðinssyni er því svarað til að þekktir séu tveir varpstaðir arna í rúmlega 1 km fjarlægð frá framkvæmdasvæðinu. Rask og umgangur tengt framkvæmdum á varptíma arna kunni að trufla arnarvarp eitthvað og fari það þá eftir því á hvaða tíma unnið verði að verkinu og hvernig verði að þeirri vinnu staðið. Talað er um að ernir séu sérstaklega viðkvæmir á fyrri hluta varptíma (apríl – miður júlí) og lagt til að framkvæmdaaðili ráðfæri sig við Náttúrustofu Vesturlands um hvort arnarvarp sé í hrauninu á þeim tíma og hagi framkvæmdum í samræmi við ráðleggingar stofnunarinnar. Bent er á að e.t.v. þyrfti að huga að því að takmarka umferð óviðkomandi um veg um framkvæmdasvæðið ef ástæða þyki til.

Í niðurstöðu Skipulagsstofnunar um ákvörðun um matsskyldu, dags. 11. janúar 2008 segir orðrétt: „Skipulagsstofnun tekur undir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands og telur ólíklegt að framkvæmdirnar komi til með að hafa varanleg áhrif á arnarvarp í Svelgsárhrauni. Engu að síður hvetur Skipulagsstofnun Helgafellssveit til þess að framkvæmdarleyfi verði bundið því skilyrði að framkvæmdaraðili ráðfæri sig við Náttúrustofu Vesturlands um hvort arnarvarp sé í hrauninu á þeim tíma þegar fyrirhugað er að ráðast í framkvæmdir og hagi framkvæmdum í samræmi við ráðleggingar stofnunarinnar, líkt og Náttúrufræðistofnun bendir á“.

Kæra Fuglaverndar við úrskurði Skipulagsstofnunar um að virkjunin skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum byggist að hluta til á því að skv fuglaá hugamanni úr Stykkishólmi verpi 2-3 pör

straumandar á svæðinu. Einnig er fullyrt í kærinni að fuglar á válista haldi til, á eða nærri Svelgsánni, s.s. grágæs, gulönd og haförn. Í svari sveitarstjórnar Helgafellssveitar, umsögn um ofangreindar tvær kærur, stílaðri á Umhverfisráðuneytið, dags. 10. mars 2008, undirritaðri af Benedikt Benediktssyni, samþykkir sveitarstjórn að ofangreindir varpfuglar geti mögulega orðið fyrir truflun á meðan á framkvæmdum við virkjunina stendur, en ekki sé líklegt að sú truflun verði til staðar eftir að framkvæmdum við virkjunina ljúki.

Að fengnum athugasemdum Skipulagsstofnunar, dagsettum 10. júní 2008 (sjá viðauka I) var gerð vettvangskönnun á svæðinu á vegum *Háskólaaseturs Snæfellsness*. Í skýrslunni *Vettvangskönnun á fuglalífi og gróðurfari á áhrifasvæði fyrirhugaðrar vatnsaflsvirkjunar í Svelgsá í Helgafellssveit* (sjá viðauka IV) kemur fram að svæðið virðist vera fremur fábreytt vhað varðar fuglalíf. Ólíklegt verði að teljast að Svelgsá sé mikilvæg uppeldisstöð fyrir straumendur þar sem aðeins einn unghópur var á ánni. Sama má segja um stokkendur sem eru mjög algengar um allt land. Miðað við fyrirliggjandi gögn virðist ólíklegt að fyrirhuguð virkjunarframkvæmd hafi umtalsverð staðbundin áhrif á fuglalíf og án efa hverfandi áhrif á landsmælikvarða. Ítrekað era ð könnun sem gerð er um miðjan júlí missir af hámarksfjölda fugal (sem er yfirleitt seinni hluta maí) en gefur þó ágæta hugmynd um mikilvægi svæðis ef miðað er við hve mikið það framleiðir af ungum.

Niðurstaðan er sú að mögulega verði ernir og fleiri fuglar fyrir áhrifum af framkvæmdunum vegna virkjunarinnar á framkvæmdatímanum sjálfum. Lágmarka má þau áhrif með því að gæta fulls samráðs við Náttúrustofu Vesturlands með tímasetningar á framkvæmdum, eins og Heilbrigðiseftirlit Vesturlands setur m.a. sem skilyrði fyrir framkvæmdunum. Einnig verður fuglalíf mögulega fyrir áhrifum af aukinni umferð manna eftir að framkvæmdum lýkur, þar sem nýr vegslóði verður orðinn til. Lágmarka má þau áhrif með því að setja upp læst hlið á veginum fyrir virkjunina við upphaf hans, en þá framkvæmd setur Heilbrigðiseftirlit Vesturlands einnig sem skilyrði.

Fiskgengd og vatnsmagn í Svelgsá

Vatnsmagn minnkar í þeim hluta Svelgsár sem nær frá stíflu/lóni og að stöðvarhúsi vegna fyrirhugaðrar virkjunar. Stöðvarhús liggur rétt neðan við Nátthagafoss, 2/3 vegalengdar á milli fossanna eru eftir að Tröllkonufossi þar sem það er staðsett. Við stöðvarhús mun vatni úr aðfallsröri verða beint aftur í árfarveg Svelgsár. Í kæru landeigenda við úrskurði

Skipulagsstofnunar um að virkjunin skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum er fullyrt að mikil breyting verði á vatnasvæði Svelgsár við framkvæmdirnar sem muni hafa veruleg og óafturkræf áhrif á lífríki hennar. Kæra Fuglaverndar byggist aftur að hluta til á því að fiskgengd sé í Svelgsá ofan Tröllkonufoss. Ólíklegt þykir að áhrif verði á fiskgengd ofan Tröllkonufoss, þar sem ljóst er að ef hún er fyrir hendi er kjörsvæði fiska neðan fyrirhugaðs stöðvarhúss. Eins og sjá má á skipulagsupprætti eykst vatnsmagn í Svelgsá mikið neðan fyrirhugaðrar staðsetningar á stöðvarhúsi, vegna rennslis hliðaráa og lækja sem renna í Svelgsá þar fyrir neðan og ef fiskgengd er fyrir hendi ofan fossins má ætla að hún sé á því svæði árinna.

Í umsögn Landbúnaðarstofnunar til Skipulagsstofnunar, um matsskyldu, dags. 27. febrúar 2007, undirritaðri af Árna Ísakssyni, kemur fram að ekki sé starfandi veiðifélag um ána, enda hagsmunir í veiðimálum litlir, þar sem hún renni stutt á láglandi og sé köld vegna lindauppruna síns. Einnig kemur þar fram að virkjun og stöðvarhús séu staðsett í verulegri hæð yfir sjó nærri Nátthagafossi, sem ekki sé fiskgengur. Niðurstaða stofnunarinnar er því sú að virkjunin hafi ekki áhrif á göngufisk miðað við fyrirbyggjandi áætlanir.

Sveitarstjórn Helgafellssveitar segir eftirfarandi um vatnsmagn í ánni og fiskgengd í umsögn sinni um kærurnar frá landeigendum Svelgsár og frá Fuglavernd, dagsettri 10. mars 2008: „Sé mögulega fiskgengd neðar í ánni, mun virkjunin ekki hafa teljandi áhrif á þá fiskgengd eða lífríki árinna þar, þar sem lífrænt æti og smádýralíf mun áfram berast sína leið með vatninu sem fer um fallpípunar, jafnvel þótt rennslí árinna á þessum kafla muni minnka verulega. Sveitarstjórn telur að fyrirhuguð framkvæmd hafi ekki nein teljandi áhrif á umhverfið, nema hvað varðar minnkun á rennslí árinna á kaflanum frá inntaki að stöðvarhúsi sem nemur því vatni sem fer gegn um aðfallspípuna. Breyting árinna verður því sú að vatn minnkar í farveginum á áðurnefndum kafla. Ekki er fyrirhugað að hrófla við farvegi Svelgsár nema við inntaksmannvirkið“.

Að fengnum athugasemdum Skipulagsstofnunar, dagsettum 10. júní 2008 (sjá viðauka I) var gerð vettvangskönnun á svæðinu á vegum Veiðimálastofnunar. Niðurstöður Veiðimálastofnunar eru þær að ekki verði séð að virkjun á efsta hluta Svelgsár muni hafa neikvæð áhrif á fiskframleiðslu eða veiðar á laxfiskum í Svelgsá. Og að auki muni áhrif á farveg og rennslí árinna neðan við væntanlegt stöðvarhús verða lítil þar sem engin miðlun sé við virkjunina.

Niðurstaðan er sú að vatnsmagn minnki í Nátthagafossi, sem er undir vernd skv 37. gr. laga um náttúruvernd, sem og í árfarvegi Svelgsár ofan fossins og neðan, allt að þeim stað þar sem

stöðvarhús verður staðsett. Þar mun vatnið renna aftur í árfarveg Svelgsár. Lágmarka má áhrifin sem af þessu verða á lífríki og fiskgengd með því að gæta að því að því sem næst sírennsli verði um yfirfall stíflu lónsins, þar sem hámarks magn lífvera er næst yfirborði vatnsfalla og mætti með því móti gæta þess að lífverur fari áfram niður árfarveg Svelgsár, eftir sem áður.

Neysluvatn

Grannsvæði vatnsbóls Stykkishólmsbæjar sem nær yfir stærstan hluta eldhraunsins Svelgsárhrauns, liggur rétt vestan við fyrirhugað framkvæmdasvæði, næst því á nyrsta hluta vatnsbólsins. Í svari OR, Orkuveitu Reykjavíkur, við ósk Landlína ehf um athugasemdir við deiliskipulagið, dags. 11. september 2007, undirrituðu af Jakobi S. Friðrikssyni, kemur fram að fyrirtækið telur að virkjunin muni ekki hafa áhrif á vatnsvernd vatnsbólsins fyrir Stykkishólmi. Það telur hins vegar nauðsynlegt að farið sé eftir leiðbeiningum úr gæðahandbók Orkuveitu Reykjavíkur, LAA-125, Viðbrögð við óhappi á vatnsverndarsvæðum. Í svari Heilbrigðiseftirlits Vesturlands við ósk Landlína ehf um athugasemdir við deiliskipulagið, dags. 11. september 2007, undirrituðu af Helga Helgasyni kemur fram að Heilbrigðiseftirlit Vesturlands fellst á framkvæmdina með skilyrðum þar sem vatnsbólið sé mjög viðkvæmt gagnvart utanaðkomandi mengun. Skilyrðin eru eftirfarandi:

1. Á framkvæmdatíma verði ekki geymd nein hættuleg efni eða eiturefni á svæði ofan við vatnsbólið. Þetta á líka við um olútanka.
2. Farartæki og vélar sem vinna við framkvæmdir verði skoðaðar með hliðsjón af mengun sem þær gætu valdið.
3. Læst hlið verði sett upp á vegi norðan við grannsvæði vatnsbólsins.
4. Sótt verði um starfsleyfi til heilbrigðisnefndar vegna fyrirhugaðrar vatnsaflsvirkjunar sbr. Reglugerð nr. 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun.

Í bréfi frá Heilbrigðiseftirliti Vesturlands til Skipulagsstofnunar, dagsettu 3. desember 2007, undirrituðu af heilbrigðisfulltrúa Helga Helgasyni kemur fram að heilbrigðiseftirlit Vesturlands telur ekki að framkvæmdin þurfi að fara í mat á umhverfisáhrifum en leggur þunga áherslu á það að ofangreindum skilyrðum verði fylgt eftir við eigendur og verktaka.

Í niðurstöðu Skipulagsstofnunar um ákvörðun um matsskyldu, dags. 11. janúar 2008 telur stofnunin ekki líklegt að framkvæmdirnar muni hafa neikvæð áhrif á vatnsból Stykkishólms þar

sem vatnsbólín eru í Svelgsárhrauni nokkuð frá fyrirhuguðu framkvæmdasvæði. Eins og sjá má á skipulagsuppdrætti rennur grunnvatn frá vatnsbóli og grannsvæði þess í átt frá Svelgsárhrauni og að fyrirhuguðu framkvæmdasvæði. Þetta minnkar líkurnar á mengun neysluvatnsins frá framkvæmdasvæðinu.

Niðurstaðan er sú að líkur á mengun á neysluvatni Stykkishólmsbæjar eru hverfandi við framkvæmd deiliskipulagsáætlunarinnar. Verði enda skilyrði Heilbrigðiseftirlits Vesturlands uppfyllt við framkvæmd áætlunarinnar, sem og tilheyrandi og lög og reglugerðir.

Náttúruminjar

Skipulagssvæðið er ekki staðsett innan skilgreindra náttúruverndarsvæða í Náttúruminjaskrá. Svelgsárhraun, sem er eldhraun – en eldhraun njóta verndar skv 37. gr. laga um náttúruvernd, er í nágrenni framkvæmdasvæðisins, en ekki hefur verið talin ástæða til að óttast að hrauninu stafi hættu af framkvæmdunum. Minnt er á að grannsvæði vatnsbóls Stykkishólmsbæjar nær út fyrir hraunið, svo með því að gæta ýtrustu varkárni vegna neysluvatnsmála er þess óhjákvæmilega gætt að hrauntungan verði ekki fyrir raski.

Niðurstaðan er sú að náttúruminjar verði ekki fyrir áhrifum af framkvæmd deiliskipulagsáætlunarinnar.

Þjóðminjar

Ekki eru friðlýstar fornminjar innan marka deiliskipulagsáætlunarinnar. Á jörðinni Hrísum, í grennd við fyrirhugaða framkvæmd, eru hins vegar tvær fornleifar og aðrar tvær lengra frá, allar skráðar 1928. Í símbrefi frá Fornleifavernd ríkisins er staðfest að friðlýstu fornleifarnar séu ekki í hættu vegna framkvæmda við virkjunina eins og þær eru kynntar í gögnum framkvæmdaraðila.

Í bréfi frá Fornleifavernd ríkisins til sveitarstjórnar Helgafellssveitar, dags. 7. júní 2007, stílað á Ólaf Guðmundsson, fyrrverandi skipulags- og byggingarfulltrúa sveitarfélagsins, undirrituðu af minjaverði Magnúsi A. Sigurðssyni kemur fram að minjavörður telur ekki ástæðu til að gera athugasemdir við deiliskipulagstillöguna að virkjunarframkvæmdum Svelgsá eftir athugun á staðsetningu þeirra. Hann bendir á að hafa skuli sérstaka aðgát í og við rústir við Tröllkonufoss og rústir við hina fornu Mosvelli. Báðar þessar fornleifar eru merktar inn á skipulagsuppdrátt með 20 metra friðhelgunarlínu. Hann minnir á að gæta skuli að verndun umhverfis við allan frágang og umgengni um svæðið og að gæta skuli að öllu jarðraski að fullt tillit sé tekið til allra fornleifa og að ekki megi „granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja“.

Niðurstaðan er sú að þjóðminjar verði ekki fyrir raski við framkvæmd deiliskipulagsáætlunarinnar, verði enda tekið tillit til ábendinga Fornleifaverndar ríkisins og ákvæði tilheyrandi laga og reglugerða uppfyllt.

Efnistaka

Til vegagerðar verður nýtt gömul náma innan deiliskipulagssvæðisins sem staðsett er skammt austan við vegslóðina um 500 m frá Snæfellsvegi. Lítið efni þarf til vegagerðar þar sem vegslóði verður að stærstum hluta á mel og enginn hluti hans lendir á votlendi. Í upphafi var áætlað að efnið yrði tekið úr Svelgsá, en staðsetningu efnistökusvæðis var breytt vegna tilmæla sveitarstjórnar Helgafellssveitar, dags. 28. mars 2007 um að betur yrði gerð grein fyrir vegastæði og efnistökuástandi í deiliskipulagsáætlun framkvæmdarinnar. Sjá má fyrirhugað efnistökusvæði á deiliskipulagsuppdrættinum. Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að efni í jarðvegshluta stíflunnar, 4.000-5.000 m³, verði, ásamt aðkeyptu þess til gerðu efni, að mestu leyti fengið með því að ýta upp af svæði sem komi til með að lenda undir lóninu, en einnig að hluta til úr skurði sem verður gerður fyrir aðfallsrör. Gert er ráð fyrir því að efnið úr væntanlegu lónstæði, sem og skurðinum dugi að mestu leyti til stíflugerðarinnar. Miðað er við að taka þurfi að hámarki 2000m³ úr þegar skilgreindri, gamalli námu, sem skilgreind er innan deiliskipulagssvæðisins.

Niðurstaðan er sú að áhrif vegna efnistöku úr námu verða í lágmarki. Efnistakan er háð framkvæmdaleyfi sveitarstjórnar, sbr. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga, nr. 73/1997 og laga um náttúruvernd 44/1999 (VI kafli. Náman sem notuð verður er þegar opin, gömul náma og verður gengið frá henni og hún grædd þegar að loknum framkvæmdum. Sár sem verður til við gröft skurðar verður grætt upp, sbr kafla 4.9 um efnistökusvæði í skipulagsreglugerð nr 400/1998. Farið verður eftir lögum og reglugerðum um frágang náma. Ekki verður önnur efnistaka innan framkvæmdasvæðis utan skurðar sem þarf að grafa fyrir aðveiturör og þess hluta árfarvegjar Svelgsár sem lendir svo undir vatni.

Veðurfar

Ekki er talið líklegt að framkvæmd skipulagstillögunnar leiði til breytinga á veðurfari, hvorki staðbundið né yfir stærra svæði.

Sjónræn áhrif

Sjónræn áhrif verða aðallega vegna stöðvarhússins sem standa mun við ána, en einnig vegna nýs vegslóða og stíflu, sem og minnkandi vatnsmagns í Nátthagafossi. Stöðvarhúsið hefur ekki verið

hannað, en framkvæmdaraðili mun hafa samráð við byggingar- og skipulagsfulltrúa um hönnun þess og litaval, svo sjónræn áhrif verði í lágmarki. Sveitarstjórn Helgafellssveitar segir um sjónræn áhrif virkjunarinnar í umsögn sinni um kærurnar frá landeigendum Svelgsár og frá Fuglavernd, dagsettri 10. mars 2008: „*Að mati sveitarstjórnar eru sjónræn áhrif virkjunarinnar lítil miðað við umfang framkvæmdanna*“. Í niðurstöðu Skipulagsstofnunar um ákvörðun um matsskyldu, dags. 11. janúar 2008 telur stofnunin sjónræn áhrif framkvæmdanna, sem og áhrif á landslag og jarðmyndanir óveruleg.

Niðurstaðan er sú að sjónrænna áhrifa muni gæta. Verði af framkvæmd deiliskipulagsáætlunarinnar verður öll hönnun stöðvarhúss í fyllsta samráði við skipulags- og byggingarnefnd Helgafellssveitar, sem og Skipulags- og Umhverfisstofnun. Hönnun stíflu að sama skapi, en jarðvegshluti hennar, sinn hvorum megin við steypa miðjuna, verður græddur upp. Sár vegna skurðar fyrir aðfallsrör og raflínu verður grætt upp. Eftir standa sjónræn áhrif af vegslóða frá Snæfellsvegi að stöðvarhúsi og í fossinum Nátthagafoss vegna minnkandi vatnsmagns.

Varanleiki stíflu

Komið hafa fram áhyggjuraddir vegna varanleika fyrirhugaðrar stíflu vegna virkjunarinnar. Hefur m.a. verið minnst á möguleika stíflunnar til að standast hamfaraflóð. Þar sem fyrirhuguð virkjun er rennslisvirkjun, verður ekki um hefðbundið miðlunarlón að ræða. Þ.a.l. er vatnssöfnun minni en ella. Það leiðir aftur af sér að minni líkur á að stíflan bresti, auk þess sem líkur á tjóni eru minni ef hún brestur. Sú staðreynd að Svelgsá er lindá minnkar einnig líkurnar á hamfaraflóðum, þar sem rigningar og leysingar hafa minni áhrif á lindár á Íslandi en dragár og jökulár. Að auki hallar landi niður í móti frá fyrirhuguðum stíflunarstað. Það leiðir af sér að ef vatnssöfnun verður þrátt fyrir allt leitar umframvatn sitt hvorum megin stíflunnar fram hjá henni og þaðan niður hallann og niður í árfarveg Svelgsár neðan stíflunnar.

Niðurstaðan er sú að líkurnar á því að stíflan bresti vegna hamfaraflóða er hverfandi. Líkur á því að stíflur bresti eru þó alltaf til staðar, þó ekki sé nema fræðilega. Minnka má þær með því að vanda til efnisvals fyrir stífluna. Þess verði gætt að efnið sem notað verður standist íslenskar kröfur og gæðastaðla.

Heildarniðurstöður

Heildarniðurstaðan er sú að sé gætt ýtrustu aðgátar við framkvæmd verksins og þess sérstaklega gætt að ekkert jarðrask verði utan marka deiliskipulagsáætlunarinnar verði umhverfisáhrif af framkvæmdinni í algjöru lágmarki og þeirra muni helst gæta á framkvæmdatíma vegna virkjunar. Varanleg umhverfisáhrif verði lítil, en þá helst sjónræn.

Vöktunaráætlun

Sveitarstjórn Helgafellssveitar staðfestir í umsögn sinni um kærurnar frá landeigendum Svelgsár og frá Fuglavernd, dagsettri 10. mars 2008 að skipulags- og byggingarfulltrúi sveitarfélagsins muni fylgja því eftir að framkvæmdin verði í samræmi við samþykkt gögn í málinu, samþykkt deiliskipulag og úrskurðarorð Skipulagsstofnunar um mat á umhverfisáhrifum. Að auki verður eftirfarandi vöktunaráætlun höfð í gildi:

Hvað vaktað	Hvenær	Hvernig	Hver ábyrgur	Viðbrögð við frávikum	Hvar niðurstöður og viðbrögð við frávikum eru skráð
- Öll byggingarleyfis- og framkvæmdaleyfisskyld mannvirki. - Festingar, efnisval, lokubúnaður o.þ.h. - Læst hlið við Snæfellsveg.	Allan framkvæmdatímann . Að lágmarki mánaðarlega upp frá því.	Með viðeigandi mælingum og úttekt á því hvort mannvirki og framkvæmd sé í samræmi við samþykkt hönnunargögn, lög og reglugerðir.	Skipulagsfulltrúi Helgafellssveitar	Framkvæmdaraðila gefin tímasett mörk um lagfæringar á frávikum	Í úttektarbækur hjá skipulags- og byggingarfulltrúa Helgafellssveitar
Frágangur sára í jarðvegi innan marka deiliskipulagsins, frágangur á námu.	Í lok framkvæmda og þar til ásætlanlegt er.	Með vettvangskönnunum	Skipulagsfulltrúi Helgafellssveitar	Framkvæmdaraðila gefin tímasett mörk um lagfæringar á frávikum	Í úttektarbækur hjá skipulags- og byggingarfulltrúa Helgafellssveitar
Vatnsrennsli úr yfirfalli stiflu, vatnsmagn í árfarvegi Svelgsár frá stiflu að stöðvarhúsi.	Að lágmarki mánaðarlega frá gangsetningu virkjunar.	Með viðeigandi mælingum og úttekt.	Skipulagsfulltrúi Helgafellssveitar		Í úttektarbækur hjá skipulags- og byggingarfulltrúa Helgafellssveitar
Vatnsból/grannsvæði	Að lágmarki	Með viðeigandi	Heilbrigðiseftirlit	Farið eftir	Í úttektarbækur

	mánaðarlega frá gangsetningu virkjunar.	mælingum og úttekt.	t Vesturlands	viðbragðsáætlun í gæðahandbók Orkuveitu Reykjavíkur, LAA-125, Viðbrögð við óhappi á vatnsverndarsvæðum . Framkvæmdaraðila gefin tímasett mörk um lagfæringar á frávikum.	hjá Heilbrigðiseftirlit í Vesturlands
Fuglalíf / ernir	Allan framkvæmdatímann	Með viðeigandi mælingum og úttekt	Náttúrustofa Vesturlands		í úttektarbækur hjá Náttúrustofu Vesturlands

Næstu skref

- Samþykkt sveitarstjórnar til auglýsingar á *Umhverfisskýrslunni* að lokinni yfirferð Skipulags- og byggingarnefndar Helgafellssveitar.
- Ef athugasemdir eru gerðar við *Umhverfisskýrsluna* þarf að bregðast við framkomnum athugasemdum og taka skýrsluna til annarrar umræðu í sveitarstjórn. Hafi athugasemdir borist við skýrslunni skal niðurstaða sveitarstjórnar auglýst.
- Samþykkt umhverfisskýrsla send Skipulagsstofnun til athugunar. Telji Skipulagsstofnun form- eða efnisgalla á skýrslunni kemur hún athugasemdum sínum á framfæri við sveitarstjórn.
- Að lokinni yfirferð Skipulagsstofnunar birtir sveitarstjórn auglýsingu um samþykkt *Umhverfisskýrslu* í B-deild Stjórnartíðinda.